

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Yetmiş birinci Birleşim

22.5.1961 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	512	men tatil eden işletmeler mevcud olup	
2. — Gelen kâğıtlar	512	olmadığına dair Çalışma Bakanından	
3. — Yoklama	513,530	sözlü sorusu (6/17)	514:516
4. — Başkanlığın Genel Kurula sunuş- ları	513	2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Abdül- hâdi Toplu'nun, mazbut ve mülhak vakıf- ların durumu ile Vakıflar Genel Müdür- lüğünce yapılan satışlara, eski eserler vas- fını haiz vakıfların bakım ve onarım iş- lerine ve camilerle müstemilâtının duru- muna dair Devlet Bakanından sözlü soru- su (6/24)	516:519
1. — Vazife ile yurt dışına giden Ulaş- tırma Bakanı Orhan Mersinli'nin avdeti- ne kadar kendisine, Bayındırlık Bakanı Mukbil Gökdoğan'ın vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Devlet Başkan- lığı tezkeresi (3/95)	513	3. — Temsilciler Meclisi Üyesi Rauf Bayındır'ın, Kömür Tevzi Müessesesince Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum ve Kars illerine verilmekte olan kok kömürü- nün hangi esas ve ölçülere göre dağıtıl- dığına dair Sanayi Bakanından sözlü so- rusu (6/26)	519:522
2. — Üyelerden bâzılarına izin veril- mesi hakkındaki Başkanlık tezkeresi (3/96)	513	4. — Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, asgarî işçi ücretlerinin yeniden gözden geçirilmesi mevzuunda ne düşü- nüldüğüne dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/27)	522:524
3. — Üyelerden Etem Boransü ve 4 arkadaşının, bir şeref hatırası olarak ta- şınmak üzere «Kurucu Meclis Rozeti» yaptırılması ve üyelere dağıtılmasına dair önergisi (4/13)	513:514	5. — Temsilciler Meclisi Üyesi Selâmi	
5. — Sorular ve cevaplar	514		
A) Sözlü sorular ve cevapları	514		
1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Bahir Ersoy'un, Devlet ve hususi sektör iş yer- lerinden faaliyetini kısmen veya tama-			

Savaş'ın, Sanayi Bakanlığında ve bu bakanlığa bağlı teşekküllerde vazifesini kötüye kullanmış ve partizanlık yapmış şahısların halen mevcudolup olmadığına dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/28) 524 525

6. — Temsilciler Meclisi Üyesi Nihat Sargımalp'ın, toprak erozyonu konusunda

ne gibi tedbirler alındığına dair Tarım Bakanından sözlü soru önergesi (6/29) 525.529

B) *Yazılı soru ve cevabı* 530

1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Ahmet Demiray'ın, Ziraat Fakültesi öğrencilerinin derslere girmeyişlerinin sebebine dair sorusuna Tarım Bakanı Osman Tosun'un yazılı cevabı (7/31) 530

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu birleşimde dört oturum yapan Genel Kurulda;

Anayasa tasarısının Millî Birlik Komitesince değiştirilen maddeleri üzerinde görüşüldü ve 2, 37, 68, 70, 72, 73, 80, 94, 109, 110, 129, 134 neü maddelerle geçici 2, 4 ve 10 neü maddeler reddedilerek, Millî Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisinden seçilecek Karma Komisyona verildi. Diğer maddeler kabul olundu.

157 sayılı Kanununun 20 neü maddesi gereğince, Kurucu Meclisin en kıdemli Yargıtay Temsilcisi Lâtfi Akadlı'nın Başkanlığında kurulacak Karma Komisyona, Temsilciler Meclisinden

üye seçimi yapıldı ve Muammer Aksoy, Nurettin Ardıçoğlu, Turhan Feyzioğlu, Turan Güneş, Emin Paksüt ve Bahri Saveri Karma Komisyona üye seçildiler.

22 Mayıs 1961 Pazartesi günü saat 9,30 da Kurucu Meclisin ve saat 15 te de Temsilciler Meclisinin toplanacağı bildirilerek birleşime son verildi.

Başkan
Kâzım Orbay

Kâtip
Oktay Ekşi

Kâtip
Şahap Kitapoğlu

2. GELEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — İlköğretim ve Eğitim Kanununun geçici 5 neü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Bayındırlık komisyonları ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/122) (Gündeme)

2. — 60 404 000 liralık Hazine borç ve alacağının mahsubuna dair kanun tasarısı ve Ma-

liye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporu (1/46) (Gündeme)

3. — Karayolları yapımı için girişilecek sâri taahhüt işlerinde kullanılmak üzere bono ihraçına yetki verilmesi hakkında kanun tasarısı ve Bayındırlık Komisyonu ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporları (1/100) (Gündeme)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili İbrahim Senil
KÂTIPLER : Oktay Ekşi, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapıyoruz.

(Yoklama yapıldı.)

4. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Vazife ile yurt dışına giden Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin avdetine kadar kendisine, Bayındırlık Bakanı Mukbil Gökdoğan'ın vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Devlet Başkanlığı tezkeresi (3/95)*

BAŞKAN — Başkanlık Divanının sunuşları vardır, arz ediyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Vazife ile yurt dışına giden Ulaştırma Bakanı Orhan Mersinli'nin avdetine kadar kendisine, Bayındırlık Bakanı Mukbil Gökdoğan'ın vekillik etmesi uygun görülmüştür.

Devlet Başkanı ve

Başbakan

Orgeneral Cemal Gürsel

BAŞKAN — Yüksek Meclisin ıttılama sunulmuştur efendim.

2. — *Üyelerden bâzularına izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi (3/96)*

BAŞKAN — Bâzi üyelere izin verilmesi hakkındaki Başkanlık tezkeresini okutuyorum.

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı sayın üyelerin hizarlarında gösterilen müddetlerle izinleri, Başkanlık Divanının 22 Mayıs 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı

Kâzım Orbay

Hakkı Kâmil Beşe, 1 ay, hastalığına binaen, 17 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

Lütfi Biran, 10 gün, hastalığına binaen, 15 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

Nihat Reşat Belger, 10 gün, hastalığına binaen, 22 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — İsimleri birer birer okuyarak oylarınıza sunuyoruz.

Hakkı Kâmil Beşe, 1 ay, hastalığına binaen, 17 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Lütfi Biran, 10 gün, hastalığına binaen, 15 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Nihat Reşat Belger, 10 gün, hastalığına binaen, 22 Mayıs 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. — *Üyelerden Etem Boransü ve 4 arkadaşının, bir şeref hâtrası olarak taşınmak üzere «Kurucu Meclis Rozeti» yaptırılması ve üyelere dağıtılmasına dair önergesi (4/13)*

BAŞKAN — Bir önerge var, okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Bir şeref hâtrası olarak taşınmak üzere (Kurucu Meclis Rozeti) yaptırılmasını ve üye-

lere dağıtılmasını arz ve teklif ederiz.

Etem Baransü Hüseyin Ataman
Halim Önalp Sadi Erdem
Ahmet Akar

BAŞKAN — Bu önerenin icabı teemmül edilecek ve ayrıca Yüksek Meclisinize arz edilecektir.

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

a) Sözlü sorular ve cevaplar

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Bahir Ersoy'un, Devlet ve hususi sektör iş yerlerinden faaliyetini kısmen veya tamamen tatil eden işletmeler mevcud olup olmadığına dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/17)*

BAŞKAN — Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Çalışma Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi rica ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Ersoy Bahir

Son zamanlarda Devlet ve hususi sektör iş yerlerinden faaliyetinin kısmen veya tamamen tatil eden işletmeler var mıdır?

Varsa sebepleri nelerdir? Bu sebeplerin giderilmesi için ne gibi tedbir alınmıştır? Bu ve sair sebeplerle işten çıkarılan işçi miktarı nedir?

BAŞKAN — Çalışma Bakanı.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS —

Muhterem Başkan ve muhterem arkadaşlar, işsizlik zaman zaman her memleketin mâruz kalabileceği hâdiselerden biridir. Her Hükümette işsizlik muayyen bir yüzdeyi aştıktan sonra, buna gerekli tedbirleri almakla mükelleftir. İşsizliğin muhtelif memleketlerde bünyelerine göre ayrı ayrı tesirleri vardır. Bünyesi daha ziyade zirai faaliyete dayanan ve nüfusunun büyük bir kısmının zirai sektörde yaşadığı memleketimizde bizim nasıl karşı karşıya bulunduğumuz işsizlik, yeni faaliyetlerdeki mevsim işsizliği ile gizli işsizlik denilen ne ziraatte çalışan fazla nüfusun mâruz kaldığı en az çalışma ve geliştirme halidir. Fakat son, daha çok şehirlerimizde ve muhtelif sanayi kollarında zaman zaman azalıp çoğalan işsizliği istihdaf edilmektedir.

Surasını ilâve etmek isterim ki, hiçbir memlekette işsizlik yüzde yüz bertaraf edilmiş değildir. O memleket ister iktisaden geri olsun,

ister iktisaden ileri olsun durum aynıdır. Her memlekette tam bir çalışma mevzuubahs olduğu zaman dahi çalışabilecek insanların bir kısmı, ekonomiye taallük etmeyen sebeplerden ötürü, işsiz kalabilir. Bu, endişe verici değildir. Hattâ faal nüfusun ortalama % 3 nün işsiz kalması halinde dahi tam geliştirme durumundan uzaklaşmış sayılmaz. Bu nisbet sınıai memleketler bakımından her zaman normal kabul edilmiştir. Fakat işsizlik nisbeti % 3 - 4 ün üstüne çıkınca bunu önlemek için her memleket gerekli tedbirleri araştırmaya koyulur. Bu, hükümetlerin tabîi ve o derece de önemli vazifelerinden biridir.

Bizim memlekette, bilhassa şehirlerde görülmekte olan işsizliğin şüphesiz muhtelif sebepleri vardır. Ben derhal şunu ilâve edeyim ki, enflasyonist bir ekonomik politikadan istikrar politikasına geçiş devrelerinde daima muayyen bir ölçüde işsizlik doğar. Bu istikrara dönüşün kaçınılmaz fakat geçici bir neticesidir. Diğer tarafları yine enflasyonun, memleketimizde yarattığı ihtilâflar güçlüğü, rasyonel bir işletmecilik ile telifi mümkün olmayan bir kısım işletmelerin kurulmasını intacolması, normal ithal imkânları avdet edince güçlüklerle mâruz kalmışlar ve kısmen işçi tensikatı ve duraklama içine girmişlerdir.

Bunun yanında enflasyon devrinden istikrar devrine geçerken her memlekette olduğu gibi istihlâk maddelerinin talebinde azalmalar olmuştur. Diğer taraftan psikolojik faktörü de göz önünde bulundurmak gerekir. Bilhassa hususi sektörün yatırımdan çekinmesini de buna ilâve etmek mümkündür. İşte bu sebeplerle mensucat sanayiinde, madenî eşya sanayiinde, kauçuk sanayiinde zaman zaman eskiden beri görülen işsizlik bu devrede de görülmeye başlamıştır. Bu işsizlik karşısında Hükümetin almış ve almakta olduğu muhtelif tedbirler vardır. Şüphesiz bu tedbirlerin en mühimi olan 1961 - 1962 bütçesi zikredilebilir.

Hususi teşebbüs yatırım sahasında kifayetsiz olduğunda âmme yatırımları, teşebbüsün kifayetsizliğini tamamlar. Bu sene bütçenin karakteri bu mahiyettedir. İktisadi Devlet Teşekkülleriyle beraber diğer âmme sektörleri vasıtasıyla yapılacak olan yatırımların miktarı aşağı - yukarı 4,5 milyara balığ olmuştur. Bu miktar sarf edildiği zaman şüphesiz geniş bir yatırıma gerilmiş olacak, bu da memlekette büyük bir iş sahası açacaktır. Bunun dışında Hükümet bilhassa ihracat sanayiini teşvik etmek üzere Sanayi Bankasında 75 milyon liralık bir kredi fonu teşkil etmiş bulunmaktadır. Ve bu fon vasıtasıyla bilhassa ihracat sanayiinde geniş ölçüde ucuz kredi verilmesi imkânı hâsıl olacaktır. Bu fon işletmeye başlayacaktır. Diğer taraftan, birkaç gün evvel faiz hadleri daha makul hadlere inmiş ve ucuz krediler temini de sağlanmıştır. Bu suretle hususi teşebbüs daha fazla piyasaya girme imkânını bulacaktır.

Bunun yanında işletme imkânları ve sermayeleri az olan müesseselere 40 milyon liralık bir sermaye sağlanmıştır. Bununla sermayesi az olan işletmeler takviye edilecektir. Diğer taraftan yaş sebze meyva ihracını teşvik etmek için tedbirler alınmıştır. Bunları bir arada mülâhaza ettiğimiz zaman işsizliğe karşı alınması mümkün olan tedbirlerin Hükümet tarafından alınmış olduğunu görmekteyiz. Esasen bu tedbirlerin neticelerini bir anda vermesini beklemek doğru değildir. Bunların netice vermeleri için zamana ihtiyaç vardır.

Bilhassa şu hususa işaret etmek isterim ki, bizim nüfusumuz çok süratle artmasına mukabil millî gelir ancak nüfus artışının hayat seviyesini idamesine imkân verdiğinden fazla bir yatırım yapmak bugünkü millî gelir seyri içerisinde mümkün olmamaktadır.

BAŞKAN — Bir dakikanız kalmıştır efendim.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS (Devamla) — Binaenaleyh, bu gibi meseleler bir an meselesi, bir sene meselesi değildir. Bunun bir devre meselesi olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Bahir Ersoy arkadaşımız ne kadar işçi çıkarıldığı, ne kadar iş yerinin kapanmış olduğu, ne kadar tensikat yapıldığı hakkında da bâzi

sualer sormuştur. Bu hususta kendilerine bâzi rakamlar vermek mümkündür. Bizim elde ettiğimiz malûmata göre; Kasım 1960 dan 30 Nisan 1961 tarihine kadar hususi sektörde 39 iş yeri kapanmıştır. Bunlardan 1 828 kişi çıkmış bulunmaktadır. Devlet sektöründe 79 iş yeri kapanmış ve 3 160 kişi ayrılmıştır. Devlet sektöründeki kapanma inşaatın bitmiş olmasındandır. Yoksa bir fabrikanın kapanması bahis konusu değildir.

BAŞKAN — Vaktiniz dolmuştur efendim.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS — Bu ciheti bilmediğim için ilk sözlerimi uzun tutmuştum. Hemen bağlıyorum efendim.

Resmî sektörde tensikat yapılan iş yerleri adedi 23 dır. Bilhassa İstanbul, Ankara ve İzmir Belediyeleri işçi tensikati yapmışlardır.

Yukarda arz ettiğim devre içinde resmî ve hususi sektörde açıkta kalan işçilerin yekûnu 9 bin kadardır. Bunlar da İş ve İşçi Bulma Kurumu vasıtasıyla bazan da kendi imkânları ile yeni işlere yerleşmektedirler.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Bahir Ersoy.

BAHİR ERSOY — Efendim, mevzu bahis soru 6 . 2 . 1961 tarihinde verilmiştir. Bu soruyu vermemin sebebi, bu tarihlerde buna benzer bir soru sorulmuştu. Soruya verdiği cevapta zamanın Çalışma Bakanı böyle bir işsizliğin mevcud olmadığını, ancak tekstil sanayiinden 300 işçinin işinden çıkarıldığını ifade etmiş ve bu münasebetle de memleketimizde gizli işsizliğin bulunduğunu ilâve ile gizli işsizliğin uzun uzun ilmî izahını yapmışlardı. Keyfiyet kaideye uymuyordu. Bu münasebetle verilen soru 12 . 2 . 1961 tarihinde gündeme alınmış, aynı Bakan sinirlenmiş olduğundan soruya cevap istendiği sırada salonu terk etmişti. Böylece Temsilciler Meclisinin tarihinde ilk defa bir Bakanın soru konuşulurken dışarıya çıkmasına şahid olunmuştur. Bu hususa hatıra olarak işaret etmek istedim.

SEYFİ ÖZTÜRK — Ne lüzum var şahsiyata?

BAHİR ERSOY (Devamla) — Sizin orada olduğunuzu bilmiyordum, Seyfi Bey.. (Gülüşmeler)

Muhterem arkadaşlarım, soru müşahhas hâdiseleri cevaplandırmak ve tedbirler almak su-

retiyle durumun ıslahını temine mâtuftur. Nitekim Çalışma Vekilimiz Cahit Talas bu hususta izahta bulundu. Yalnız lâstik sanayiinde 14 fabrika kapanmıştır. Cam sanayiinde de 13 fabrika kapanmış bulunuyor. Muhterem vekil de bunları teyideder mahiyette konuştular.

Muhterem arkadaşlar, bugünkü haliyle dahi piyasada bir işçi sıkışması darlığı vardır. Biraz evvel inşaat işleriyle uğraşan bir mütaahhit Temsilci arkadaşımız geçen sene 12,5 lira yevmiye verdiği işçi için bu sene 8 lira vererek çalıştırıyorum dedi. Görülüyor ki bir işsizlik durumu vardır.

Hükümetin daha aktif tedbirler alması iktiza eder. Billhassa tekstil sanayiinde, tekstil gibi iş kollarında ihracatı teşvik edici tedbirlere ihtiyaç vardır. Sayın Bakanın izahatına teşekkür ederim. Daha aktif tedbirler almasını da bekliyoruz. Bunu istemekte de hakkımız olsa gerektir.

BAŞKAN — Çalışma Bakanı.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS — Efendim, iki küçük noktayı tasrih etmeme müsaade etmenizi rica edeceğim.

Lâstik sanayiinin durumu, arkadaşımızın da bildiği üzere, hususiyet arz etmektedir. Bu sanayide mevsim işsizliği daima olur. Bunlar mevsime göre işçi çalıştırırlar.

Yaz aylarında sezon tatili diye bir tatil yapılmakta ve işçilere yaz aylarında yol verilmektedir. Bu şüphesiz anormal bir keyfiyettir. Fakat bu hal memleketimizde vaktiyle tatbik edilmiş bulunan tevzi sisteminin yarattığı anormal bir kuruluşun anormal neticesidir.

Tekstil sanayiine gelince : Dört iş yeri kapanmıştır. Tekstil sanayii en büyük sanayimizden birisini teşkil etmektedir. Bu sanayide resmî ve hususi sektör dâhil olmak üzere 80 binin üstünde işçi çalışmaktadır. Fakat bu sanayiinde de henüz tam kapasitesiyle çalıştığı görülmemiştir. Son zamanlarda istihlâkte bâzı azalmalar olunca, gayet tabii olarak bu sanayi de birtakım güçlüklerin içine düşmüştür.

Umumiyet itibariyle bizim sanayimiz kredi ile çalışmaktadır. Sermayesinin 4 - 5 misli kredi ile işlerini yürütmektedirler. Fakat kredi imkânları daralınca tabiiyetle sıkıntıya düşmüşlerdir. Haddizatında kredi imkânlarını kullanmışlardır, kredisi olanlara, kredi imkânları daima

açıktır, fakat kredilerin tamamı kullanılması sebebiyle bu sanayide bir sıkıntı içerisine düşmüş bulunmaktadır.

Bu ve buna benzer sanayi kollarımızı ancak ihraç kurtaracaktır. Çalışma Vekilinden bu yolda gayret bekliyorum. Her geçen gün memleket için zarardır. Piyasanın bu hale gelmesinin mesuliyeti sâkıtlarıdır. Ama tedbir alma vazifesi İnkılâp hükümetine aittir. Binaenaleyh biraz kredi sıkıntısı çoğalınca bu sanayi de sıkıntı içine düşmekte, zaruri olarak sanayide bâzı tensikata rastlanmaktadır. Bu sebeple hükümet smai mamulâtın ihracını teşvik için bâzı teşebbüslere girişmiş bulunmaktadır. Eğer bir miktar tekstil mamulünü dışarıya satmak imkânı bulunursa bu sanayi kolundaki sıkışıklık da hafifliyecek ve bu kol tam kapasite ile çalışmak imkânını bulacaktır.

Bu arada şunu ilâve edeyim ki; Ege mntakasında yapmış olduğum bir etüdde gördüm ki, o mntakada bu sektörde bir işsizlik hali bulunmamaktadır.

BAŞKAN — Bahir Ersoy arkadaşımız tekrar söz istiyorlar mı?

BAHİR ERSOY — Hayır efendim.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır. İkinci soruya geçiyoruz.

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Abdülhadi Toplu'nun, mazbut ve mülhak vakıfların durumu ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılan satışlara, eski eserler vakfını haiz vakıfların bakım ve onarım işlerine ve camilerle müstemilâtinin durumuna dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/24)*

BAŞKAN — Soru önergesini okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına
Aşağıdaki hususların ilgili Devlet Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına yüksek tavassutlarımızı rica ederim.

10.2.1961

Temsilciler Meclisi Azası
Abdülhadi Toplu

1. Vakıflar Genel Müdürlüğüne:

- Mazbut,
- Mülhak,
- Özel envanter durumu nedir?

2. Gazetelerde zaman zaman Vakıflar Genel Müdürlüğüne bâzı satış ilânlarına rastlanmaktadır.

a) Bu satışlarda gaye nedir?
b) Satılan gayrimenkul vakıflar hangi ölçüye göre satılmaktadır?

c) Satışlardan elde edilecek gelir yekûnu ne kadar tahmin edilmektedir ve elde edilecek gelirle neler yapılması düşünülmektedir?

ç) Son on yıl içinde satılan vakıf mallardan elde edilen para miktarı nedir? Bu meblâğ nerele sarf edilmiştir.

3. 1957 seçimlerinden önce 6092 sayılı Kanununun tatbikatı olarak bâzı mahallerde Vakıf zeytinliklerin halka dağıtıldığı şuyu bulmuştun. Böyle bir dağıtım olmuşsa :

- a) Bu dağıtımda gözetilen gaye ne idi?
b) Ne miktar zeytinlik tevzi edilmiştir?
c) Bu dağıtımdan elde edilen meblâğ nedir?
ç) Satışa rağmen parası alınmamış zeytinlik var mıdır? Varsa bu hususta ne gibi bir muameleye tevessül olunmuştur?
d) Dağıtım sırasında vukubulmuş yolsuzluk var mıdır? Varsa bir tahkikata girişilmiş midir?

4. Vakıflar elinde eski eserler vasfını haiz vakıfların bakımı yapılabilmekte midir? Bunlardan kaç tanesi tamir ve restoreye muhtaçtır. Bu hususlar tahkik edilerek bir programa bağlanmış mıdır? Bağlanmış ise ne miktar ödeneğe ihtiyaç görülmektedir. Bu eserlerle ilgilenecek yetişmiş müttehassıs elemanlar var mıdır. Bu elemanlar yok ise, eserlerin vikâyesi bakımından, Maarif Vekâleti Eski Eserler Genel Müdürlüğü ile bir iş birliği sağlanması yahut bu eserlerin tamamıyla adı geçen Umum Müdürlüğe devri düşünülmekte midir?

5. Vakıfların Diyanet İşleri ile bugünkü rabıta derecesi nedir? Camiler ve müstemilâtının mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait olduğu halde, Diyanet İşlerine tahsisi camilerin ve mefruşatının korunması ve bakımı yönünden mahzurlar tevhit edip etmediği? Camilerde bulunan eşyaların mazbut bir demirbaş kayıtlarının ve bunları idare eden elemanların bulunup bulunmadığının açıklanması?

6. Vakıflar Teşkilât Kanunu bugünkü ihtiyaca cevap vermekte midir? Bugünkü tatbikata uymayan vakıf mevzuatı var mıdır? Ve bu mevzuatın revizyonu düşünülmekte midir?

7. Camilerin yapım ve onarımları için ayrılan tahsisatın bugüne kadarki sarf şeklinde han-

gi esasların gözetildiği ve masrafların yerine masruf bulunup bulunmadığı?

BAŞKAN — Devlet Bakanı.

DEVLET BAKANI HAYRİ MUMCUOĞLU — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; Sayın Abdülhadi Toplu arkadaşımızın sözlü sorusunda ki yedi madde bütün Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün çalışma konularını içine almaktadır, her biri müstakil bir sözlü soru konusu olabilecek mahiyettedir, bu itibarla mâruzatım kısa olacaktır. Dinlediğiniz gibi, birinci madde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mazbut, mülhak, özel envanter durumu nedir?

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 1960 yılına kadar mazbut ve mülhak vakıflara ait envanteri yapılmamıştır. Mazbut vakıflardan başlanmak üzere 20 Ekim 1960 tarihinde tesbit işine başlanmış, 28 Şubat 1961 tarihinde de, İstanbul hariç olmak üzere, mazbut vakıflara ait gayrimenkullerin tesbiti işi bitirilmiştir. Bu tesbite göre musakkaf ve gayrimusakkaf olmak üzere ceman 11 723 gayrimenkul vardır. Bunların bugünkü kıymeti 544 küsur milyon liradır. Bunlardan ayrı olarak İstanbul'da da mazbut vakıfların tesbiti faaliyetlerine devam edilmektedir. Buna muvazi olarak mülhak vakıfların tesbiti işi de yürütülmektedir. Halen 1 200 mülhak emlak tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Sorunun ikinci maddesinde, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün zaman zaman satış ilânlarına raslandığından bahsile, satışların gayesi sorulmaktadır. Filhakika 2762 sayılı Kanununun 10 ve 12 nei maddeleri vakıflara ait gayrimenkullerin satışına cevaz vermektedir. 10 neu madde hayrat vakıfların satışına idare meclisinin kararıyle ve Bakanlar Kurulunun tensibiyle cevaz vermektedir. 12 nei madde mevkileri ve sağladıkları menfaatlere göre muhafazaları caiz olmayan gayrimenkullerin satışına yine idare meclisinin kararıyle ruhsat vermektedir. Binaenaleyh satışlar 2762 sayılı Kanunun verdiği salâhiyete istinat etmektedir.

Bu sorunun ikinci kısmında gayrimenkullerin hangi ölçüye göre satışlarının yapıldığı sorulmaktadır. Arz ettiğim cevap bu maddenin de cevabını teşkil etse gerektir. Filhakika bilhassa 12 nei maddeye müsteniden satılan gayrimenkullerden 10 yıl içinde, 1949 yılından devredilen 8 884 000 lira da dâhil 44 062 500 lira sağlan-

mıştır. Bu paradan 10 497 203 lirası 6219 sayılı Kanunla bunlar Vakıflar Bankasına sermaye olarak verilmiş ve 19 229 045 lira ile de 33 il ve ilçe merkezinde iş hanı, çarşı, otel, apartman, sinema gibi akar getirecek gayrimenkuller yeniden inşa ettirilmiştir. Bu itibarla Vakıflar Kanununun verdiği cevaza müsteniden satılan vakıf malları bu şekilde değiştirilmektedir. Esasen 12 nci maddeyi tetkik ettiğimiz zaman satılan gayrimenkullerden hâsıl olan mebalığın evvel-emirde yine aynı mahalde aynı maksada tahsis edilecek şekilde akara tahsis edileceğini âmir bulunduğunu görürüz. Bu suretle eski vakıfların ihtiyacına çalışılmış bulunmaktadır.

Sorumun üçüncü maddesi, 6092 sayılı Kanunun tatbikatına taallük etmektedir. Ege bölgesinde 12 086 aded zeytin ağacı dağıtılmıştır. Bu mevzuda Vakıflar İdaresi esas prensiplerine itibaen elde tutulmalarında fayda mülâhaza edilmiyen, bakımı zor olan müteferrik zeytin ağaçlarını, hakiki ihtiyaç sahiplerine satış yoluna gitmiştir. Zeytinlik alan çiftçi ailesinin yekûnu 218 dir. Bunlardan 162 çiftçi ailesi peşin para vermek suretiyle temellük etmişlerdir. Bunların ferağ muameleleri bitmiştir. 162 çiftçi ailesine satılan zeytin ağaçlarının bedeli 336 384 liradır. Paralarını tam ödemiyen 56 çiftçi ailesinin ferağ muamelesi yapılmamıştır.

4 neü maddeye geçiyorum, vaktinizi israf etmemek için kısaca cevap arz edeyim, Vakıflar Genel Müdürlüğünün elinde eski eser olarak 2 400 bina vardır. Buna 7044 sayılı Kanunla tekrar devredilen vakıflara ait eski anıt ve âbideleri de ilâve edecek olursak eski anıt ve âbidelerin rakamı 3 500 e balığ olmaktadır. Filhakkâ millî mefahirimizi teşkil eden eski eserlerin bugün için restorasyonu takriben 600 milyon liraya ihtiyaç göstermektedir. 600 milyon liranın bir yıl içinde tahsisi imkânsızlığını nazara alan Vakıflar Genel Müdürlüğü, bütçe imkânları nispetinde bunların restorasyonlarını yapmaya ve âcil olanları takdimen yapma işine başlamıştır.

Bu madde içinde mevzuubahsedilen bir soruya cevap olmak üzere arz ediyorum : Vakıflar İdaresinin eski eserleri onarma işinde çalıştırdığı elemanlar, 10 yüksek mimar, 8 yüksek mimar ve mühendis, 27 teknisiyen, iki eski eserler mütehassısı ve iki fotoğrafçıdan ibarettir.

Bu personel kendilerine verilen işleri büyük bir salâhiyet içinde ifa etmektedirler. Yine bu maddeye giren soruya cevap teşkil etmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğünün Millî Eğitim Bakanlığı Eski Eserler Dairesi ile daimî iş birliği halinde olduğunu arz etmek isterim. Ayrıca dünyaca tanınmış sanat tarihi mütehassısı ve Türk dostu Albert Gabriyel'de Vakıflar İdaresinin ilmî ve teknik müşaviridir. Bu bakımdan eski eserlere ait işlerin Millî Eğitim Bakanlığına verilmesinde bir faide görülmemektedir. Nitekim, İtalya, İngiltere, ve diğer Avrupa memleketlerindeki tatbikat da aynen memleketimizde olduğu gibidir.

Sorumun beşinci maddesi Vakıfların Diyanet İşleriyle irtibatına taallük etmektedir. Hakikaten bütçe müzakereleri vesilesiyle bu mevzu baskınımıza da yanlış intikal etmiştir. Bugün için Diyanet İşleri ile Vakıfların birleştirilmesi mevzu bahis değildir. Diyanet İşleri ile Vakıfların rabtası evvelâ ibadethanelerin pek çoğunun vakfa aidolmasından ileri gelmektedir. İbadethanelerin mülkiyeti Vakıflara, bakımı da Diyanet İşlerine mevdudur. Bâzı mülhak vakıf ibadethaneler vardır. Bu itibarla ibadethanelerin mülkiyeti Vakıflara aidolmasına rağmen bugüne kadar bu husus bir mahzur tevlihdetmemiştir.

Efendim, sorunun altıncı maddesinde, Vakıflara ait mevzuatın ihtiyaçlara cevap verip vermediği sorulmaktadır. Gerçekten bütün vakıfları ilgilendiren mevzuat ele alınmıştır. Bunların bir kısmı yakında Yüksek Heyetinize sunulacaktır. Bunlar : Yayın için döner sermaye mevzuu ve Vakıf gayrimenkullerinin kiralama mevzuu haklarında hazırlanan kanun tasarısıdır.

Sorumun 7 nci maddesine cami inşaatı ve onarmalara ayrılan tahsisatın sarf suretine taallük etmektedir, camilerin inşa ve onarımı için ayrılan tahsisat, idareimiz teknisiyenleri tarafından mahallen yapılan tetkikatla ihtiyaçlar tesbit edilmek suretiyle ve yapılan programın Anıtlar Yüksek Kurulunda tetkikinden geçirildikten sonra sarf edilmektedir. 1950 yılından 1960 yılına kadar 55 142 296 lira 89 kuruş sarfiyle 1 399 eserin onarımı yapılmıştır.

Mâruzatım kısaca bundan ibarettir, hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Soru sahibi,

ABDÜLHADİ TOPLU — Muhterem arkadaşlarım, 1961 yılı bütçesinin müzakeresi sırasında ve ona takaddüm eden günlerde vermiş olduğum sözlü soruya Sayın Devlet Vekilinin vermiş olduğu cevap sadece (İnciden bir kolye halinde vakıflar mevzuatı sizleri takdim edilecektir) cümlesini ihtiva ettiği için, bendeniz şimdiye kadar bu sözlü sorumu geriye almamıştım. Mütemmim malûmat alabilmek için beklemiştim. Bugün Sayın Hayri Mumcuoğlu arkadaşımızın izahatı ile ve daha evvel bütçe müzakereleri dolayısıyla sayın arkadaşlarımızın izahat vermeleri ile bendeniz tatmin edilmiş olarak şu anda huzurunuzda izahat vermeye lüzum görmemekteyim. Millî Birlik Hükümetinin diğer müesseseler üzerinde olduğu gibi, Vakıflar müessesesi üzerine de eğilmiş ve bu müessesenin ıslahı yoluna gidilmiş bulunması memnuniyet vericidir. Bize mazbut vakıf envanterini getirmişlerdir. Bundan dolayı kendilerine teşekkür ederim. Bendeniz sadece bir iki nokta üzerinde Sayın Bakanın nazarı dikkatini çekmek isterim.

Bunlardan birisi; Vakıflar Teşkilât Kanununun hazırlanmakta olduğunu bize müşdelediler, bu kanun hazırlanırken bilhassa mütevellilerin de idare meclisinde bulundurulması hususunu temin buyurlarlarsa bilhassa memnun olurum.

3 500 aded eserin mevcudolduğunu söylediler. Bunların onarımı için 600 milyon liralık bir tahsisata ihtiyaç bulunduğuna işaret buyurulmuştu. Bendeniz bütçe müzakereleri sırasında, tetkikatım neticesinde 10 yıl içerisinde 55 milyon liralık bir tahsisat ayrıldığını tesbit etmiş bulunuyorum. 55 milyon liralık bir tahsisat ayrıldığına göre 3 500 binanın onarılması için 125 senelik bir zamana ihtiyaç var demektir. Bu bakımdan gerek biz, gerekse gelecek meclisler vakıflara ait eserlerin onarılması için âzami gayret ve alâka göstermemiz lâzımdır. Birer tarihî mefahir olan bu eserlerin yok olmaması için lüzumlu tahsisatın tefrikini istirham ediyorum.

Bu kadarla iktifa ediyorum, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Sual cevaplandırılmıştır.

3. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Rauf Bayındır'ın, Kömür Tevzi Müessesesince Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum ve Kars illerine verilmekte olan kok kömürünün hangi esas ve ölçü-*

lere göre dağıtıldığına dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/26)

BAŞKAN — Soruyu okutuyorum.

11.2.1961

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına Aşağıdaki sorunun Sanayi Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

1. Kömür Tevzi Müessesesince Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum ve Kars illerine dağıtılmakta olan kok kömürünün hangi esas ve ölçülere göre dağıtıldığı, nüfus, râkım, iklim ve kışın uzunluğu gibi faktörlerin göz önüne alınıp alınmadığının,

2. Bu illerde ev başına verilmekte olan kok kömürü miktarının ne kadar olduğunun Vekâletçe bilinip bilinmediğinin,

3. Ölçülerde ayarsızlık ve nisbetsizlik varsa bunun düzeltilme yoluna gidilmesinin düşünülüp düşünülmediğinin,

4. Daha mutedil iklimli sahalardan tasarruf yapılmak suretiyle, mevcut adaletsizliğin giderilmesine çalışılıp çalışılmadığının sözlü olarak açıklanmasını arz ve teklif ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi

Erzincan İl Temsilcisi

Rauf Bayındır

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, Sayın Rauf Bayındır arkadaşımıza kok kömürü mevzuunda bize izahat verme hususunda sağlamış oldukları imkândan dolayı teşekkür ederim. Yalnız zamanın mahdud olması dolayısıyla izahatımı telhis etmek mecburiyetindeyim.

İzabe koku hakkında izahat verirken şunu da arz edeyim ki, sanayiimiz gelişmediği için, sanayiın gelişmesine intizaren kok kömürünün evlerde kullanılması hususu kabul edilmiş ve fiyatların düşük olması dolayısıyla de geriye alınmamıştır. Bu da fazla miktarda kok talebini intacetmiş, binaenaleyh, kok fiyatlarının ucuz olması ve kokun sanayide kullanılmaması gibi hususlar da göz önünde bulundurulursa suale cevap vermek daha kolaylaşıyor.

Şimdi sullere geçiyorum. Kömür Tevzi Müessesesince Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum ve Kars illerine dağıtılmakta olan kok kömürünün hangi esas ve ölçülere göre dağıtıldığı,

nüfus, râkım, iklim ve kışın uzunluğu gibi faktörlerin göz önüne alınıp alınmadığı sorulmaktadır.

Efendim, bu faktörler göz önüne alınmaktadır. Bilhassa İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerimizde dağıtım bir plân dâhilinde yürütülmektedir. Büyük şehirlerde yapılan tatbikattan ilham alınarak bu işi diğer illerde de yapacağız. Şimdi de bu tahsis yapılırken buyurdıkları gibi nüfus, râkım, iklim ve kışın uzunluğu nazarı itibara alınmakta. diğer hususlar valilerin takdirine bırakılmaktadır.

Soru 2. — Bu illerde ev başına verilmekte olan kok kömürü miktarının ne kadar olduğunu Vekâletçe bilinip bilinmediği?

Efendim, 1959 - 1960 kış devresinin hesapları yapılmıştır. 1960 - 1961 tevziatı henüz bitmediği için hesapları alınmamıştır. Mâruzatım, 1959 - 1960 kış mevsimine aid olacaktır. Arz ediyorum :

Sivas 500 kilodan 2 000 kiloya

Erzincan 300 kilo

Erzurum 500 kilodan 1 000 kiloya

Kars 500 kilodan 1 000 kiloya kadardır.

Soru 3. — Ölçülerde ayarsızlık ve nisbetsizlik varsa bunun düzeltilme yoluna gidilmesinin düşünüülüp düşünülmendiği?

Esas itibarıyla arz ettim. Nisbet tam olarak Ankara ve İstanbul'da tatbik edilmektedir. Bunun dışındaki vilâyetlerde valilerin takdirine bırakılmıştır. Bununla beraber valiler İstanbul ve Ankara'da tatbik edilen prensiplerden ilham almaktadırlar. Tevziat zaman zaman ayarlanmıştır. Meselâ 1942 de Sivas için senede bin tonluk tahsis son zamanda 10 bin tona yükselmiştir. Erzincan'a 200 ton gönderilirken bugün 2 bin tona yükseltilmiştir.

1942 yılında 800 ton olan Erzurum'un istihkakı, 1960 da 15 750 tona ve Kars'ın kok istihkakı da 2 500 tona çıkarılmış bulunmaktadır.

4 ncü maddede daha mutedil iklimli sahalardan tasarruf yapılmak suretiyle, mevcut adaltsizliğin giderilmesine çalışılıp çalışılmadığının sözlü olarak açıklanmasını arz ve teklif ederim, diyorlar. Şimdi bu kısma cevap arz edeceğim.

Efendim, esas itibarıyla izabe kok kömürünün kullanılması gayritabiî hareketlerdendir. Sanayiın gelişmesi dolayısıyla, biz yavaş yavaş bu meseleyi bir hal yoluna koymak zorundayız.

Memleketin bir yakıt politikasına şiddetle ihtiyaç vardır. Bir plân dâhilinde işin hal yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Lüzumsuz yere birtakım nakliyatlar yapıyor. Bu elbette memleket için bir külfettir, israftır. Her yerde bu kömürün kullanılmaması lâzımdır.

Yakıt meselesini muntaka muntaka ele almak icabeder. Muntakada mevcut yakıt kaynakları, mümkün olduğu kadar nakliyatı azaltmak maksadıyla yerinde işletilip kullanılmaya çalışılmaktadır. Memleketsûmul bir mahrukat politikası bu meseleyi halledecektir. Çalışmalar ikmal edildiği zaman, huzurunuzda arz etmek imkânını bulacağımı ümid ederim.

BAŞKAN — Soru sahibi.

RAUF BAYINDIR — Muhterem arkadaşlar, Vekil Beyi dinledikten sonra bâzı hususlara dokunmak sureti ile arzı malûmat edeceğim. Önergeyi vermemin sebeplerinden biri; bir iki noktaya temas içindir.

Kok kömürü hakikaten dünya çapında bir meseledir. Bunun mahrukat olarak kullanılması halinde her şeyden evvel en çok kömüre ihtiyacı olan yerlere daha bol vermek, zamanında ve bir nisbet dâhilinde vermek esas olmalıdır. Başta kullanışı mahrukat ve iptidai madde olarak kabul edildiğine göre, kömür tevzii 1942 senesinde kabul edilmiş ve Resmî Gazete ile bir kararname halinde ilân edilmiştir. Bu mevzuda ufak tefek bâzı tadillere uğramak suretiyle bugüne kadar tatbik edilmiştir.

Kok kömürünün yakıt meselesi olarak çok şümüllü tarafları olduğu gibi Sanayi Bakanlığını daha çok meşgul eden mevzular da ortaya çıkacaktır.

Erozyon mevzuuna; toprağın yerinde tutulması, yarınki nesiller için çok önemlidir. İşte buna parmağımı basıyorum. senede Türkiye'de sarf edilen taş kömürü 3 - 4 milyon tondur. Linyit iki buçuk milyon tondur. Akar yakıt ve saireyi bilmiyoruz. Binaenaleyh mevzuun başka taraflara sirayeti de vardır. Kömüre fazla ihtiyaç görülen yerlerin mahrukat ihtiyacını yalnız kok kömürü ile değil, başka bakımlardan da telâfi edilecek olursa, ziraatçı arkadaşlar hesab ederler, senede kaç dönüm arazi gübrelemek ve ne kadar miktar fazla mahsul elde edileceği meydana çıkar. O zaman problemlerimizden bi-

risi ve en mühimmi olan kendi kendimizi besleme meselesi de halledilmiş olur. Mesele sadece, Kayseri'den başlayıp Kars'ta nihayet bulan dört beş vilâyetin mahrukatını temin etmek değil, büyük bir problemin halledilmesi meselesidir.

Sonra tasavvur buyurun 1942 senesinde kabul edilmiş olan bir talimatname halen tatbik edilmektedir. 1962 senesine giriyoruz ki, 20 seneden beri tatbik edilmekte olan bu talimatnamenin tâdil edilmesini icabettiren hiçbir nokta bulunmamış mıdır.

Bir misal söyleyeyim: Kömür tevzi edilmiyen bir bölgeden Temsilci olarak buraya gelebilir belki kömür de alırsınız ama, lâlettayin bir vatandaş olarak geldiğiniz takdirde alamazsınız. Altı odalı bir daireden 8 odalı bir daireye çıktınız, farkını alamazsınız. Keza iki odalı bir ev için almakta olduğunuz istihkakı, lüzumuna binaen yükseltemezsiniz. Verilen mahrukattan fazla mahrukat verilmez.

Adana'dan kalkar, Ankara'ya gelirsün, kömür alamazsın. Böyle birtakım karışıklıklar devam edip gider.

Biraz önce de bu mahrukat meselesine dokunmuştu. Mahrukat meselesinin çok tarafları vardır. Bir misal söyleyeyim:

Meyvacılığın da mahvetmektedir, bu mahrukatlılık. Adam, gözünün bebeği gibi baktığı ağacını, kış zaruretini dolayısıyla keser, yakar. Yıllar yılı emek verdim, yetiştirdim, demez, diyemez. Çünkü, evde çoluk çocuğu soğuktan donmaktadır.

Görüyorsunuz ki, yakıt meselesi öyle kolay kolay, talimatname ile, emirle halledilecek meselelerimizden değildir, halledilmesi için üzerinde uzun uzun durulmaya değer. En iyi hal şeklinin üzerinde düşünülmesi lâzımgelir, kanaatindeyim.

Şimdi, önemli saydığım bir meseleye daha dokunacağım :

Bu işler, değişen valiler tarafından ayrı ayrı tatbik edilmektedir. Birinci valinin verdiği bir emri, ondan sonra gelen vali başka türlü anlamakta, başka türlü tatbik etmektedir. Aynı şartları taşıyan, vilâyetlerde başka türlü tatbik edilir.

Sayın Bakandan Allah razı olsun, biraz önce rakamları okudu. Sivas'ta iki tona kadar ve-

rilir, Erzincan'da 300 kiloya kadar veriliyor. Düşünün, soğuk bir bölgede 300 kilo kömür, yeter mi? Bu âdil bir dağıtım mı? Elbette değil.

Bari bu istihkakını zamanında alabilse, ne gezer. İstihkakı ne zaman verilir biliyor musunuz? Şubat, Mart, Nisan ayında... Bunlar zamanında gelmez, işler bozuk düzen yörür. Bu mevzuda Vekil Beye çeşitli şeyler söylemek mümkün. Fakat, kendi teşkilâtındaki mütehasıs arkadaşlarından bu mevzularda malûmat alabileceklerdir, oralardan alacakları malûmatlarla bu işleri keyfilikten kurtarır ve bir disiplin altına alabilirler. Bu takdirde bu mevzularda bizlerin de burada konuşacak şeylerimiz olmaz.

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Bundan evvelki mâruzatımda arz etmiştim. Hükümetiniz zaman ve imkân ile mukayyettir. Bâzi noktalarda Rauf Bayındır arkadaşımıza iştirak ederim. Mahrukat olarak bu işin tevzii bir plâna bağlanmıştır ve birçok meseleler halledilmiştir. Meselenin ehemmiyeti üzerinde bir kere daha eğilmiş ve bunlar için bir komite teşkil edilmiştir.

İkinci mevzuu ise, günün ihtiyaçları ile ilgili bir mevzudur. Bu mevzuda diyebilirim ki, Erzincan ve Kars kendilerine tahsis edilen kontenjanlarını çekmemişlerdir, kontenjanlarını kullanamamışlardır. Bu durum karşısında bunların kok sıkıntısı vardır, denemez. Onun yerine ikame edeceğimiz ve bâzi yerlerde ikame ettiğimiz linyit kömürünü kullanmak lâzımdır. Bu memleketin umumi iktisadiyatı bakımından lüzumludur ve çok mühimdir. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Soru sahibi.

RAUF BAYINDIR — Muhterem arkadaşlar, bizim de gayemiz yapılan işlerin bir nizam ve disipline bağlanmasıdır. Bu soruyu sormaktan maksadım, vekâletin bu istikamette nazarı dikkatini celbetmiş olmak, Vekâletin önümüzdeki kış için gerekli tedbirleri alması içindir. Bundan evvelki senelerde çekilen sıkıntıların bu sene tekrar çekilmemesi için ne yapmak lâzımgeliyorsa Vekâlet olarak, Hükümet olarak, yapılmasını temenni ediyorum. İhtilâlin neler getirdiğini, hiçolmazsa hareketlerimizle, ıcratımızla vatandaşlara göstermek lâzım-

dır. Dün ne idik, bugün ne olduk, dedirtmiyelim. Gayemiz budur.

Bu arada bir noktaya dokunacağım. Tahsis yapıldığı halde alınmadığını Sayın Vekil bahsettiler. Alınmaması sebebini tetkik buyurlarsa, altından birçok şeylerin çıkacağını göreceklendir.

Bir de mutemetlik meselesi var. Ben bir şey söylemiyeyim, tetkik ettirirlerse, kendilerine daha geniş malûmat verirler.

BAŞKAN — Sayın Bakan söz istemediğine göre, soru cevaplandırılmıştır, efendim.

4. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Rifat Çini'nin, asgarî işçi ücretlerinin yeniden gözden geçirilmesi mevzuunda ne düşünüldüğüne dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/27)*

BAŞKAN — Rifat Çini burada, Bakan burada. Soruyu okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Memur maaşlarına zam hususunda yapılan çalışmalar münasebetiyle asgarî işçi ücretlerinin yeniden gözden geçirilmesi mevzuunda Sayın Çalışma Bakanının ne düşündüğünü sözlü olarak açıklamasına delâletlerinizi saygılarımla arz ederim.

**Temsilciler Meclisi Üyesi
Rifat Çini**

BAŞKAN — Söz Çalışma Bakanınındır efendim.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS — Muhterem arkadaşlar, Türkiye'de, İş Kanununun 32 nci maddesinde belirtilen şartlar tahakkuk ettiği zaman asgarî ücretler tesbit edilir. Bu şartlar içtimai ve iktisadi zaruretlerdir.

Asgari ücretler, bilhassa işçinin tek geliri olduğu göz önünde tutularak, ehemmiyetle ele alınmaktadır. 1957, 1958 ve 1959 yıllarında tesbit edilmiş bulunan asgarî ücretlerin yeniden ayarlanması yoluna gidilmiştir. Bölge müdürlüklerine gerekli emir verilmiş bulunmaktadır ve bu maksada mâtuf olmak üzere her ilde, yahut çalışma bölgesinde çalışma müdürünün başkanlığında işçi, iş veren ve sendika temsilcilerinin de katılacakları asgarî ücret komisyonları teşkil edilmektedir.

Bugünkü hayat seviyesi, ekonomik konjonktür durumu ele alınarak peyderpey ayarlama yapılmaktadır.

Derhal ilâve edeyim ki, asgarî ücretler memleketimizde kalifiye işçileri alâkadar etmektedir. Çünkü onların ücretleri asgarî ücretin üstündedir. Bilgiye göre, kalifikasyona göre daha fazla ücret almak imkânını, iş veren ile müzakere etmek suretiyle, elde etmesidir.

Asgari ücretler 1957, 1958, 1959 yıllarında tesbit edilmiştir. Ayarlama ise üç dört aydan beri başlamıştır. Bu ayarlama devam etmektedir.

Mâruzatın bundan ibarettir.

BAŞKAN — Soru sahibi.

RİFAT ÇİNİ — Çok muhterem arkadaşlarım, bütçe müzakereleri sırasında Türkiye'de işçi ücretlerinin çok düşük olduğunu, bunun bir an evvel gözden geçirilmesini ifade etmiştim.

Buna mukabil o zamanki Çalışma Bakanı Sayın Ahmet Tahtakılıç; şimdilik imkânın bulunmadığını ifade etmişlerdi.

Bu hususun Mecliste konuşulmasını temin için ve Meclisin tenevvür etmesi dileği ile 13.2.1961 tarihinde Yüksek Başkanlığa soru önergemi vermiştim. Üç buçuk ay geçmesine ve bâzı teşebbüslere geçilmiş olmasına rağmen maalesef bugün asgarî işçi ücretleri tesbit edilmiş, memleketin mühim bir nüfus kütesini teşkil eden işçilerin dâvası hâlâ halledilmiş değildir.

Muhterem arkadaşlar, biraz evvel burada otururken, işçi mümessilleri arkadaşlarımız geldiler, (sen iş verensin, iki yüze yakın işçi çalıştırıyorsun, buna rağmen işçi ücretlerinin artırılması için gayret sarfediyorsun, seninle iftihar ediyoruz) dediler.

Arkadaşlar, her şeyden önce memleket dâvası mevzuubahistir. Şahsi menfaat, memleket menfaatlerinin üstüne hiçbir zaman çıkamaz.

Muhterem arkadaşlar, işçi dâvası deyince, evvelâ Türkiye'de ne kadar işçi vardır, bir defa bunu tesbit edelim. Türkiye'de, 1960 senesi itibariyle 33 720 iş yerinde 647 916 erkek, 96 138 kadın ve 24 181 çocuk olmak üzere 825 467 işçi vardır. Demek ki çalışma mecburiyetinde olan bu kimselerin her birinin bir ev beslemek mecburiyetinde olduğunu kabul edersek ve her evin de üç kişiden mürekkebolduğu hesaba katılırsa, bu dâva asgarî 2,5 milyon vatan-daşı alâkadar ediyor, demektir. Bu bakımdan, asgarî ücret mutlaka gözden geçirilmeli-

dir. Çünkü, elimizde bir endeks vardır. Buna göre durum şöyledir :

İşçinin % 61 i ayda ancak 131 lira 38 kuruş alabilmektedir. Bunların en fazla aldığı para 217 lira 15 kuruştur. İşçilerden % 26 sınıf aldığı para, 237 lira 15 kuruş ile, 323 lira 03 kuruş arasındadır. % 8 nin aldığı para 323 ilâ 455 liradır.

Tasavvur buyurun, 2,5 milyon vatandaşın aldığı ücret nihayet vasatı olarak 300 - 320 lirayı geçmiyor. Geçim meselesinin, bu kadar para ile mümkün olup olmadığını düşünelim, arkadaşlar.

Muhterem arkadaşlarım, resmî yerlerden tesbit ettiğim asgari ücretlerin bir kısmını misal olarak arz ediyorum.

Adanada'da asgari ücret, 576 kuruş. Bursa'da, mensucat sanayiinde 550 - 720 kuruş; İstanbul'da 520 - 640 kuruş.

Ankara'da Ağaç doğrama ve mobilya kısmında 500 kuruş. Eskişehir'de yine ağaç doğrama ve mobilya kısmında 200 - 400 kuruş. On beş ilâ on sekiz yaşından sonrakiler için böyledir.

Kömür, maden cevheri ve taş ocaklarında ve bizzat toprak istihraçında çalışanların sekiz yaşından küçük olanlar 350 kuruş, on sekiz yaşından yukarı olanlar ise 450 kuruş, yer altında çalışanlar 500 kuruş asgari ücret almaktadırlar.

Muhtelif yağ ve sabun imalâtında çalışanlardan çıraklara üç lira, büyüklere 400 kuruş verilmektedir.

Şeker sanayii ve pancar işlerinde çalışanlara Kütahya'da on altıdan küçük yaşta olanlara 250 kuruş; on altıdan yukarı olanlara 400 kuruş.

Muhterem arkadaşlar; asgari ücretler 44 vilâyette 40 iş kolunda tatbik edilmektedir. Çocukların ve ev kadınlarının hizmetleri mukabili aldıkları bu paralarla evlerini nasıl geçindireceklerini ve çocuklarını nasıl okutacaklarını bilemiyorum.

Bendeniz çocukluğumdan beri işçiler arasında haşır neşir olmuş bir kimse olarak, işçilerin evlerine senede on defa et girmediğini alenen açıklayabilirim.

İşçilerin bundan başka dâvaları da vardır. Bilvasıta asgari ücretleri alâkadar eder. Bunlardan birisi ilâç yardımıdır ki, munhasıran işçileri alâkadar eder. Yani işçi ailesi efradına hiçbir suretle ilâç yardımı yapılmamaktadır. Sonra işçi aile efradından birisinin ölümü halinde, ölüm

yardımları yapılmamaktadır. Bunların nazarı itibara alınması lâzımdır.

Bundan başka işçilerin sağlık işleriyle meşgul olunması bakımından, işçi hastanesi olmayan yerlerde, Devlet hastaneleri doktorları ücretli ve mukaveleli olarak çalışıyorlar. Maalesef bu ücretli doktorlar işçileri istismar ediyor diyemeyeceğim ama, lâıyık vechile ne muayene ve ne de tedavi ediyorlar. Bu yüzden işçinin ıstıرابı ayyuka çıkmıştır. Bunlarla da alâkadar olmak icabeder.

Yine sâbık iktidar zamanında sırf oy endişesiyle, işçi kütlesi bulunmayan yerlerde birtakım inşaat programları yapılmıştır. Bu programlar tetkik edilirse görülür ki, oralarda işçi dertleri ikinci, üçüncü plâna bırakılmıştır. İşçinin fazla olduğu yerlerde işçi dâvalarının ehemmiyetle ele alınmasını ve inşaat programlarının yeniden gözden geçirilmesini bilhassa Vekil Beyden rica edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, işçinin eline geçen paranın kıymetlendirilmesi lâzımdır. Bunun için yine rica ediyorum, iş yerlerinde istihlâk kooperatifleri kurulmalı, hiç olmazsa kantinler kurulmalıdır. İşçinin eline geçen paranın ıstıرابı kıymetinin bu yolla olsun artırılması eihetine gidilmelidir.

Memleketimizin müstâhsıl bir kütlesi olan işçilerin refâh seviyesinin yükseltilmesi için her türlü teşebbüs yapılmalı, bu arada mutlaka asgari ücret meselesi halledilmeli, bir an önce bu mesele neticeye bağlanmalıdır. İstıرابımı bunlardır, efendim.

BAŞKAN — Çalışma Bakanı söz istiyorlar mı efendim? Buyurun.

ÇALIŞMA BAKANI CAHİT TALAS — Muhterem arkadaşlar, asgari ücretlerin ayarlanmasına kaani olduğumuzu biraz önce ifade etmiştim. Nitekim bu ayarlama yapılmaktadır. 44 ilde, 42 işçi bölgesinde ayarlama yapılmasına tevessül edilmiştir.

Rifat Çini arkadaşımızın okuduğu rakamlar eski rakamlardır, bugünkü rakamlara teka-bül etmemektedir. Halen asgari ücret durumu şöyledir.

Resmî iş yerlerinde, 16 yaşından büyük olanlara, 700 - 750; 16 yaşından küçük işçiler için 500 - 650 kuruş asgari ücret verilmektedir. Hususi iş yerlerinde büyüklere 750 - 850 kuruş;

14.2.1961

16 yaşından küçüklere 650 - 700 kuruş asgari ücret verilmektedir. Resmî iş yerlerinde sosyal hizmetler, hususi iş yerlerine nazaran daha fazladır. Bu bakımdan resmî iş yerlerindeki vasati ücret daha yüksek sayılmak lâzımgelir.

Filhakika, bilindiği üzere resmî iş yerlerinde umumiyetle işçilerin günde bir öğün yemek verilmekte, aynı zamanda iş elbisesi ile ayakkabı verilmekte ve çocuk başına her işçiye on lira tutarında yapılan yardımlar vardır. Bir kısım resmî sektörde de mesken verilmek suretiyle aynı yardım mahiyetinde işçilere yardım yapılmaktadır. Bunlara ilâveten yılda iki maaş, yeraltında çalışan işçilere de üç maaş nisbetinde ikramiye verilmektedir.

Şunu arz edeyim ki; memlekette herkesin muayyen bir hayat seviyesine ulaşmasının başında istihsal baş faktörlerden birisidir. İş gücü ve hayat seviyesi de ister istemez bu faktörün tesiri altındadır. Ücretler de ancak refah devrelerinde artırma şansına maliklerdir. Onun için ücret konusunda ekonomik durumu daima göz önünde bulundurmak gerekir. Asgari ücretleri yeniden tesbit ediyoruz. Fakat bu konuda umumî ekonomik durumu da daima göz önünde tutmayı zaruri saymaktayız.

Daha fazla ödeme kabiliyeti olduğu zaman, asgari işçi ücretleri, alelumum ücretler muayyen seviyeye çıkmak mecburiyetindedir. Aksi takdirde işden beklenen verimi temin edemeyiz. Onun içindir ki, 1961 asgari ücreti başkadır, kendilerinin bahis buyurdıkları 1957 senesinin ücreti başkadır.

İlaç ve saire, diğer bahsettikleri konular, sorunun dışında olduğu için, cevap arz etmiyorum.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

5. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Selâmi Savaş'ın, Sanayi Bakanlığında ve bu bakanlığa bağlı teşekküllerde vazifesini kötüye kullanmış ve partizanlık yapmış şahısların halen mevcud olup olmadığına dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/28)*

BAŞKAN — Soru sahibi Selâmi Savaş burada, Sanayi Bakanı da burada; soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Aşağıdaki sözlü sorunun Sanayi Bakanınca sözlü olarak cevaplandırılmasına müsaadelerini arz ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Selâmi Savaş

«Sanayi Bakanlığında ve bu Bakanlığa bağlı teşekküllerde 27 Mayıs Devrimine kadar vazifesini kötüye kullanmış, partizanlık yapmış şahıslardan halen aynı vazifede veya devrimden sonra daha yüksek mevkilere getirilmiş olanları var mıdır?»

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — Muhterem arkadaşlarım, Selâmi Savaş arkadaşımızın sorularına cevaplarımı arz ediyorum.

1. 45 sayılı Kanun hükümlerine göre teşekkül eden Tahkik Heyetine; Bakanlığım teşkilâtı ve Bakanlığa bağlı İktisadi Devlet Teşekkülleri mensuplarından, 27 Mayıs Devriminden evvel vazifelerini kötüye kullandıkları veya partizanlık yaptıkları ithamı ile 231 şahıs hakkında - bazı şahıslar birkaç suçtan sanık olması dolayısıyla - ceman 396 karar ittihaz edilmiştir. Bunların 191 adedi (Lüzumu muhakeme), 205 adedi (Men'i muhakeme) kararına taallük etmektedir.

2. Lüzumu muhakeme kararına bağlanan dosyalar, bu heyet tarafından ilgili adli mercilere intikal ettirilmiş olup, açılan âmme dâvalarından bir kısmı beraetle neticelenmiş, bir kısmı ise henüz devam etmektedir.

3. Tahkik Heyetine; haklarında gerek men'i muhakeme ve gerek lüzumu muhakeme kararı verilen şahıslardan birinci ve ikinci derecede mevkileri işgal eden bazıları vazifelerinden tamamen uzaklaştırılmış, bir kısım memurlar buldukları vazifelerin muadili vazifelere nakledilmiş ve bir kısım memurlar da, vazifelerini muhafaza etmelerinde kanuni ve idari her hangi bir mahzur mülâhaza edilmediğinden, vazifelerinde ipka edilmişlerdir. Bunlar arasında daha yüksek mevkilere getirilmiş olan şahıslar yoktur.

Her üç kategoriye dâhil memurlardan, mahkemeler nezdinde aleyhlerine açılan dâvalardan mahkûmiyet kararı ile neticelenenler olduğu takdirde, haklarında idari yünden Bakanlıkça da gerekli tedbir ve kararlar alınacaktır.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Selâmi Savaş, söz istiyorlar mı efendim? Buyurun.

SELÂMİ SAVAŞ — Muhterem arkadaşlarım; bu sözlü soruyu huzuruza getirmekteki kasdım; asla memurların huzurunu bozmak değildir.

27 Mayıs'a kadar gerek şahsi, gerekse taşıdıkları memuriyet, müdürlük, umum müdürlük gibi unvanların altında partizanca hareket etmiş ve memuriyetini suiistimal etmiş kimselerin el'ân Sanayi Bakanlığı ve ona bağlı teşekküllerde vazifelerine devam etmeleri beni bu soruyu sormaya icbar etmiştir. Hukuki bakımdan Yassıada'da ve Balmuceu'da bulunan sâkıtlardan farkı olmayan bâzı kimseler ehliyetleri olmadığı halde sırf vatan cephesi açmak için yüksek makamlara tâyin edilenlerin bugün de aynı makamı işgal etmeleri karşısında; dün D. P. nin partizan idaresine karşı eğilmeden dimdik duran namuslu memurlar haklı olarak «ahlâklı olmak, olmamak ve ehil ile ehliyetsiz arasında ne fark vardır?» diye sormaktadırlar.

Suiistimalleri Bakanlık müfettişlerince belli olmuş, bu milletin 20 milyon lirasını partizanlara babasının malı gibi dağıtmış bir umum müdürün hâlâ yerinde durması karşısında vatandaşın Hükümete karşı itimadı zedelenmektedir. («kim bu?» sesleri) Şeker Bank Umum Müdürü ve hakkında sayısız, suiistimal dâvası açılmış vatan cepheci bir umum müdür muavini el'ân mevkiinde durmaktadır.

Hiç olmazsa adaletin tecellisine kadar bu zâtın bir başka hizmete alınması mümkün olamaz mı idi?.. («Bu da kim?» sesleri) S. K. Umum Müdür Muavini.

Daha birçok misali, isim hâdise zikredip vesikalaları ile ibraz edebilirim.

Önergem vatandaşın hislerini Hükümete duyurmak, ikaz etmek için verilmiştir.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sanayi Bakanı.

SANAYİ BAKANI İHSAN SOYAK — 20 milyonluk suiistimalden bahis buyurdular. Bu suiistimalden bendeniz malûmattar değilim. Her halde bu çapta bir suiistimal varsa, ne yapmak lâzım ise ısrarla ve süratle yapacağım.

İkinci, nokta, Kâğıt Sanayii Müdür Muavininden bahis buyurdular. Bugünlerde onun hakkında alınmış olan kararlardan malûmattar olduklarıdır. (Alkışlar)

BAŞKAN — Soru sahibi.

SELÂMİ SAVAŞ — Şekerbanktaki 20 milyonluk suiistimal muhasebe kayıtlarından bellidir. Sanayi Bakanlığı Teftiş Heyeti suiistimali tesbit etmiş ve Ağustos - Eylül aylarında raporunu Bakanlığa vermiştir. O zamanki Sanayi Bakanı her nedense tahkikat açmamıştır. Kendisini, sorumu verdiğimin akabinde ziyaret ettim, dâvanın, meseleyi Meclise getirmek değil, halletmek olduğunu söylemem, ikaz etmeme rağmen hiçbir muamele yapılmamıştır. Şimdiki vekilin haberi yoktur. Arz ettiğim gibi suiistimal hakkındaki rapor verilmiştir. Birçok misaller var, burada sıralamak istemiyorum. İsterlerse hususi olarak verebilirim.

BAŞKAN — Sual cevaplandırılmıştır, efendim.

Şimdi 6 ncı soruya geçiyoruz.

6. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Nihat Sargınalp'ın toprak erozyonu konusunda ne gibi tedbirler alındığına dair Tarım Bakanından sözlü soru önergesi (6/29)*

BAŞKAN — Nihat Sargınalp burada, Tarım Bakanı burada. Soruyu okutuyorum.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Memleketimizde yanlış tarım, yanlış otlatma ve orman tahribatı yüzünden, bilhassa son senelerde toprak erozyonu çok tehlikeli bir durum yaratmaktadır. Acil tedbirler alınmadığı takdirde topraklarımızın verimi, çoğalan nüfusumuz hattâ bugünkü nüfusumuzu yakın bir gelecekte besleyemeyecek duruma düşecektir.

Memleketimiz için hayati bir ehemmiyeti hâiz olan erozyon konusunda ne gibi tedbirler alınmakta olduğunun Sayın Tarım Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasına tavassutunuzu saygıyla rica ederim.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Nihat Sargınalp

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar;

Sorunun cevaplandırılmasına geçmeden önce, ziraatimizin daha doğrusu memleketimizin başıerdı olan erozyon meselesinin yüksek huzurlarınıza getirdikleri ve bana da bu hususta açıklamalarda bulunmak imkânını bahsettikleri için, Sayın Nihat Sargınalp'a teşekkür ederim.

Bilindiği üzere, erozyon deyince su veya rüzgârın toprakları aşındırıp taşınması olayını anlıyoruz. Memleketimizin çeşitli bölgelerinde su erozyonuna «Sürgün», rüzgâr erozyonuna da «Uçgun» denir.

Memleketimiz, dünya üzerindeki coğrafi mevkii, arazi topoğrafyası, iklimi, toprağı ve bitki örtüsü bakımından dikkat edilmediği ve bilgili çalışılmadığı takdirde, erozyon tehlikesi ile her zaman karşı karşıyadır.

A) Su erozyonu : Memleket topraklarını kısırlatan baş sebeplerden biri su erozyonudur.

Arazi meyilli ve bu meyilin uzunluğu arttıkça :

1. Meyilli arazi üzerindeki toprakların yağmur suları ile sürüklenip götürülmesi artar.

2. Sırtların üst kısımlarından aşağıya doğru akan çamurlu sular arazi üzerinde büyük yarıklar ve oyuntular meydana getirir.

3. Yarıntı ve oyuntulardan gelen selcikler, yan dereleri ve deliçayları meydana getirir.

4. Meydana gelen Yandere ve Deliçayların sürükledikleri molozlar ve taşlar ovaları doldurur ve onları da işe yaramaz bir hale getirir.

Tabii bütün bu kötülükler, gerekli tedbirler alındığı takdirde tamamen bertaraf edilir. Bunun için meyilli topraklarda bitki örtüsünün bozulmamasına ormanların tahribe dilmemesine bilhassa dikkat etmek lâzımdır.

Meyilli topraklarda da mahsül yetiştirilmek isteniyorsa, bu takdirde bu toprakların teraslanması ve bu suretle erozyonun önlenmesi şarttır.

Bir misal : Halen denizden 30 kilometre içerde bulunan Tarsus şehri, bundan 2 000 sene önce bir liman şehri idi.

Kleopatra, gemileri ile Tarsus'a denizden gelmişti. O zamanlar bütün torosları kaplıyan ormanlar Tarsus'a kadar uzanmaktaydı. Toros ormanlarının eteklerinden kesilen ağaçlarla Tarsus limanında harb gemileri yapılırdı.

Fakat zamanla ormanlar tahribedildi, meydana gelen sellerin sürükledikleri molozlar ve topraklar liman ve denizi doldurarak bugünkü Tarsus Ovasını meydana getirdi.

Bugün Toros tepelerinden denize doğru gidilecek olursak :

1 200 - 600 rakımları arasında taş çölleri, 600 - 400 rakımları arasında çok şiddetli erozyon, 400 - 60 rakımları arasında yüzey ve yarıntı erozyonu, 60 - 10 rakımları arasında oldukça verimli topraklar, 10 - 3 rakımları arasında taban suyu yüksek, kısmen çorak ve verimli topraklar, 3 - 0 rakımları arasında çorak ve kum eksibeleri mevcuttur.

Su ve kar erozyonu Türkiye'nin her tarafında yaygın haldedir. Su erozyonunun en keşif olduğu sahaların toplamı 20 milyon hektardan fazladır.

B) Rüzgâr erozyonu : Orta - Anadolu, bölgemiz başta olmak üzere, Güney - Doğu, Trakya ve geçit bölgelerimiz gibi kurak ve yarı kurak iklim şartlarında bilhassa meydana gelir. Kuraklık derecesi ile rüzgâr erozyonu arasında sıkı bir ilgi vardır.

Toprakların gereği gibi işlenmemesi, toprak işlemlerinde erozyonu önleyici aletlerin kullanılmaması, orman tahribatı, meraların gelişmesi güzel sürülüp ekilmesi, aşırı otlatma, rüzgâr erozyonunu artıran başlıca sebeplerdir. Memleketimizde rüzgâr erozyonuna uğruyarak kısırlanmış toprakların saha toplamı 2 milyon hektardan fazladır.

1956 yılı yaz başında bütün Konya ovasında ve bilhassa Gözülü ve Malya Devlet Üretim Çiftliklerinde.

1957 yazında da başta Ankara olmak üzere bütün Orta - Anadolu'da olan şiddetli rüzgâr erozyonları son yılların başlıca rüzgâr erozyonu felâketleridir.

Su ve rüzgâr erozyonları ile verimsiz bir hale gelmiş bu 22 milyon hektar arazi dışında memleketimiz topraklarının geri kalan kısımları da büyük ölçüde ıslaha muhtaçtır.

Yurt topraklarının yeniden berekete kavuşturulabilmesi için 100 milyarın üstünde bir yatırım ihtiyacı olacaktır.

Fakat, toprak erozyonunun önlenmesi için, bu 100 milyarlık yatırımdan çok daha mühim olarak, erozyonu önleme işlerinde halkımızın çiftçimizin ve teknisyenlerimizin elele çalıştırılması dâvanın milletçe benimsenerek yürütülebilmesi başta gelmektedir.

Bu yönden Bakanlıkça yapılmakta olan işler :

1. Her sene orduya alınan 250 bin civarındaki genç askere eğitim merkezlerinde zirai

kurslar verilmekte, bu arada erozyonu önleme tedbirleri üzerinde bilhassa durulmakta.

2. 6 ay süreli 11 aded yaz çalışma, 4 ay süreli 24 aded kış çalışma merkezlerine askerliğini yapmış ve 20 - 30 yaş arasında bir köyden en çok 5 kişi alınarak her sene 10 bin kadar genç çiftçi, yaptırarak öğretme metotları ile yetiştirilmektedir. Bu suretle her sene 2 000 köyümüze, yeni toprak koruma metotlarını da bizzat yaparak öğrenmiş 5 er aded usta önder çiftçi kazandırılmış olacaktır.

3. Teknisyenlerin yetiştirilmesi için kurslar açılmakta, meslekî okulların sayıları artırılmaktadır.

4. (22 vilâyette, 33 yerde) 403 500 dekar sahada toprak muhafaza ve teraslama işleri yapılmamaktadır.

5. Orman içi ve orman dışı alanlarda yapılan ağaçlamalarla 1961 yılında 120 milyon ağaç dikilecektir. Halen bunun 60 milyonu dikilmiştir. Geri kalan 60 milyon da 1961 sonbaharında dikilecektir.

Ayrıca, yine toprak ıslahı ile ilgili olmak üzere :

— (7 vilâyette, 10 yerde) 63 bin dekarlık sahada çorak toprakların ıslahı,

— (50 vilâyette, 208 yerde) 50 bin dekarlık sahada küçük sulamalar için toprak ıslahı,

— (9 vilâyette, 14 yerde) 211 bin dekarlık sahada zirai sulama geliştirmesi,

Yapılmaktadır.

Mâruzatım bu kadardır. Hepinizi saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Soru sahibi.

NIHAT SARGINALP — Muhterem arkadaşlar; bu mevzudaki mâruzatımda bir mübâlâğa payı aramayınız. Sayın Bakan da izah verdiler. Daha evvelki çalışmalara zamimeten bâzı çalışmaların da olduğunu ifade ettiler. Bugünkü 27 milyon nüfusu yakın bir gelecekte zorla geçindirebilmek mümkün olamayacaktır. Memlekette nüfus her sene 800 bin artmaktadır. Yirmi, otuz sene sonra bugünkü topraklar üzerinde medeni bir insan hüviyetiyle yaşamak imkânı olmayacaktır. Bunun başlıca sebepleri, Vekil Beyin de izah ettikleri gibi, erozyon denen su ve rüzgâr ile toprakların aşınması, taşınmasıdır. Şu dar zaman içerisinde sizleri yormak istemem. İlmî izahlarını yapmıyacağım. Müşahhas bir misalini arz et-

mekle iktifa edeceğim. (Beraberinde kürsüye getirdiği şişe içindeki toprak ve suyu göstererek) Bu şişedeki toprak ve su Nazilli'de Şerebat deresinin sağnaklı bir yağmurdan sonra getirdiği selden alınmıştır.

Şimdi size resmî bir Devlet dairesinin, yani Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün bu husustaki etüdünü arz ediyorum.

28.12.1960 günü feyzandan alınmış bu nümunedeki taşınan toprak, % 50 nin üstünde, resmî rakam olarak % 65 tir. Bu rakam hakikaten korkunç bir rakamdır. Binaenaleyh, böyle bir yerde ziraat yapılması, otlatma yapılması, ağaçlandırma yapılması mümkün değildir. Ziraat yapılacak, ağaçlandırılacak, otlatılacak toprak, yağın yağmurların tesiri ile % 65 i zâyi olursa, orada tek bir kökün tutunmasına imkân var mıdır? Bir mevsimde böyle birkaç hâdiseye mâruz kalırsa, gelecek senelerde topraktan ne netice alınır?

Muhterem arkadaşlar, belki bana, bu istisnai bir erozyondur, diyeceksiniz. Katiyen değildir. Herkesin, her yerde gördüğü hâdiselerden biridir ve bu hâdiseler daima da cereyan etmektedir.

Yine Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün, Ziraat Bakanlığının yaptığı etütlere göre, Türkiye'de yedi tane büyük nehir, durmadan topraklarımızı denize taşımaktadır. Bu nehirler Seyhan, Ceyhan, Fırat, Dicle, Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya'dır. Bunların taşıdığı toprak, akıttığı suyun binde 12 sini teşkil etmekte ve yılda 442 milyon ton tutmaktadır. Seneler senesi toprak aşınması bu şekilde, korkunç bir rakam olarak devam edip gitmektedir.

Topraklarımız, su erozyonu yüzünden, ekilen tohumu muhafaza edemeyecek duruma düşmüştür. Bu hususta daha dikkatli davranmamız, bir an önce yapıcı bir çalışmaya girişmemiz lâzımdır. Bu gidişin önü alınmayacak olursa, çok yakın gelecekte, memleketimizin ekilebilir toprağı daha da azalacaktır.

Toprağımızın tabii gücü olan havyan gübresi, yakıtsızlık yüzünden, birçok Anadolu bölgelerinde yapılmaktadır. Orta ve Doğu - Anadolu'da durum budur. Onun için toprak verimi geçtikçe düşmektedir. Bu mesele de kısa bir zamanda ele alınmalıdır.

Erozyon yüzünden verimli topraklar, her geçen gün biraz daha aşınmaktadır. Bu o ka-

dar çok süratle tahakkuk etmektedir ki, bizim için bu hal yakın bir istikbalde felâket halini alacaktır. Yani başımızdaki Yunanistan dönüm başına bizimkinin iki buçuk mislini almaktadır. Macaristan'da üç buçuk misli alınır. Fransa, Holânda'da beş altı mislidir.

Şimdi sayın bakanın bütçe konuşmasından da anlıyoruz ki, Amerikada bu on üç mislidir. Bu topraklar üzerinde on dokuz buçuk milyon çiftçi nüfusu yaşadığına göre konuya bu nisbette ehemmiyet vermemiz icabeder. Türkiye'de çiftçilerin istihsal ettikleri mahsulün yüzde doksan beşini yenmektedir. Halbuki Amerika'da bu tamamen tersinedir. Amerika'da çiftçi yüzde doksan beşini satar, yüzde beşini yer. Halbuki Amerika sanayi memleketi, biz ise ziraat memleketiyiz. Bu memlekette zaman gelecektir ki yaşamak mümkün olmayacaktır.

Bu sözlü sorumu bir tenkit maksadıyla vermiş değilim. Başlanmış olan çalışmaların Milletçe anlaşılmasını istedim. Yanlış ziraat yapılıyor. Düz ovada yapılan ziraat ile yüzde 45 meyilli arazide yapılan ziraat aynıdır. Ve her sene muayyen yerlerde muayyen einslerin ekimi yapılmaktadır. Bir kere ziraat tutumümüzü tamamen değiştirmeliyiz. Bunların etütleri, kanunları talimatları yeniden yapılmalıdır.

İkincisi, bugün memleketimizde otlatmaya terk edilmiş olan saha 67 milyon hayvanı güçlülükle doyurmaktadır. Halbuki otlatmaya konulan saha iyi tanzim edilse, münavebe ile otlatma yapılsa, tahsis edilen sahanın bir santim dışına çıkmadan, 67 milyon değil 150 milyon hayvanı beslemek bir mesele bile değildir. Biz hayvanı kışın az gıda ile beslediğimiz için, daha kar toprak üzerinden kalkmadan hayvanı otlatma sahasına salarız, ot henüz büyümeden yedirir, heba ederiz. Bunu her yerde hepimiz görüyoruz. Üçüncüsü orman tahripleri rol oynamaktadır. Ormana sadece keçi girmemekte bir de köylü girmekte, onu bilgisiz bir kesim ile, bilgisiz bir işletme ile mahvetmekte yangın ve kökleme denen tarla açmadan alabildiğine hüküm sürmektedir. Bu yüzden, ormanların ömrü gün geçtikçe biraz daha kısalmaktadır. Ormana en büyük tahribi keçi yapmaktadır.

Bu hayvan Türkiye'de ormanların kaatili-dir. Dünyada 45 milyon keçi vardır, bunun 22 milyonu Türkiye'dedir. Tasavvur buyurun, bu 22 milyon keçi, durmadan, topraktan çıkan ilk

nebatı, ağaç fidanının başağını gözlemekte ve bunlar daha yerden biter bitmez başlarını koparmakta, bu suretle ormanların gelişmesini, tahribedilenin yerine yenisinin yetişmesini önlemekte, inkişafı imkânsız kılmaktadır. Keçinin nesli yok edilmedikçe, ormanlarımızın korunmasına ilerletilmesine, geliştirilmesine imkân yoktur. Korunma çareleri beyhudedir.

Hulâsa biran önce erozyonun çaresine bakmalıyız. Biraz evvel sayın Bakan da ifade ettiler. Bu mesele memlekete mal edilmelidir. Bütün daire ve teşekküller, bütün meslek erbabı bu meseleyi kendisine iş edinmelidir. Artık erozyon tehlikesi millî bir dâva olarak ortaya çıkmıştır. Bu Türkiye'nin ölüm kalım meselesidir. Her karış toprağı muhafaza edebilmek için el birliği ile çalışmak zorunda olduğumuzu bütün millete anlatmamız lâzımdır. Bunun için de kanaatimce, Devlet Su İşleri, Karayolları, Orman Genel, Toprak - Su, Ziraat Um. Md. lüklerinin çalışmalarını mutlaka koordine etmeliyiz. Diğer taraftan bu toprakların muhafazası için bir Yüksek İhtisas Kurulu kurulmalıdır ve bütün çalışmalar burada gözden geçirilmelidir. Bâzı yerlerde bu yoldaki çalışmalar yanlış olmaktadır. Toprakların yerinden oynamaması, toprakların vâdilere inmemesi için çalışmaların müsmir olması lâzımdır.

Toprak aşınmalarından mütevellit maalesef barajlar da dolmaktadır. Baraj dolmayacaktır diye bir mütalâa ortaya konamaz ve bir iddia serdedilemez. Çünkü Amerika'da da barajlar dolmaktadır. Türkiye'de İstanbul'da Fâtih semtine su vermek için vaktiyle yapılmış 7 tane baraj dolmuştur. Şimdi bu dolan barajların toprakları üzerinde ekin ekilmektedir. Yakınımızda bir Çubuk Barajı var, bu da tamamen erozyon sebebiyle dolmaktadır. Halen üçte biri dolmuştur. Şayanı şükrandır ki tertibat alınmıştır.

BAŞKAN — Zamanınız dolmuştur.

NIHAT SARGINALP (Devamla) — Başka bir vesile ile tekrar huzurunuzu işgal ettiğim takdirde yine mâruzatta bulunurum. Yalnız bu dâva Türk milletinin bugün ve gelecek nesillerinin yaşama dâvasıdır. Bugün her sene Amerika'dan 500 bin ton buğday almadan yaşayamaz durumdayız. Yarın bu memlekette buğday istihsalını 30 milyon tona çıkarmadıkça yaşayamayacağız. Hümetlerimizle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Tarım Bakanı.

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Nihat Sarginalp arkadaşımızın dâvayı açıklamış bulunmalarından dolayı tekrar teşekkür ederim. Bu dâva Türkiye çerçevesinde, milletçe toptan ele alınmak lâzımdır. Bu bakımdan tehlikenin kenarına gelinmiş değil, uçurumun içine düşmüştür. Ancak milletçe yapacağımız büyük hamleler bizi bu felâketten kurtarabilir. Tarım Bakanlığı bu iş için bir Topraksu İşleri Umum Müdürlüğü kurmuştur. Bu umum müdürlüğün bu seneki faaliyeti geniş ölçüde doğrudan doğruya erozyonu önlemek olacaktır. Bu bakımdan bu teşkilâta muvazi olarak Orman Umum Müdürlüğü içerisinde Ziraat İşleri Umum Müdürlüğü de erozyon savaşı için çalışmalarını buna göre ayarlamış bulunmaktadır.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Soru sahibi.

NİHAT SARGINALP — Dâva o kadar mühim ve o kadar hayatidir ki, böyle 10 dakikalık zaman içinde konuşulup ortaya dökülecek gibi değildir. Memleketin realitelerini ecnebi mehazlardan alıp nakletmeyi sevmemekle beraber iki ecnebi mütehassısın Türkiye hakkında söylediklerini de arz etmeden geçemiyeceğim. Türk Milleti tarihten önce ve tarihin ilk zamanlarında Orta - Asya'dan kuraklar yüzünden ayrılmış ve gerek Orta - Asya'da gerekse Avrupa'da hemen hemen bütün zamanını komşularıyla harb etmekle geçirmiştir. Bu sebeple gerek asıl vatanında gerekse zabtettiği yerlerde hayvancılığını fevkalâde inkişaf ettirmiş ve fakat toprağıyla uğraşmadığı için arazi verimsizleşmiştir. Diğer tarafından ağaçlar kesilmiş yerlerine başkaları di-

kilmemiş olduğu için de kuraklık başlamıştır. İşte bu sebeptendir ki, meşhur Türk akınları ve Türklerin büyük göçleri meydana gelmiştir. Bu göçler hakkında yetkili bir ecnebinin söylemiş olduğu söz daima ibretle hatırlanacak ehemmiyettedir, Jack H. Pick diyor ki : «Bir zamanlar bütün Asya ve Avrupa'nın yarısına hükmeden muazzam Türk devletini birer avuçluk kabileler halinde dağılmaya mahkûm eden, parçalıyan kuvvet ancak rüzgâr erozyonu olmuştur.»

Amerikan Orman Umum Müdürü F.A. Silcox da Times'deki bir makalesinde «orman tahribatı neticesinde bir memleket ne hale düşer, bilmek istiyorsanız size bu bakımdan klâsik bir misal olarak Anadolu'yu gösterebilirim» demektedir.

Muhterem arkadaşlar, Herodot tarihî ve Evliya Çelebinin Seyahatnamesine göre Orta - Anadolu muazzam bir ağaç ummanı (derya) imiş.

Nihayet sunu da ilâve etmek isterim ki, Oxford Üniversitesinde «Anadolu'da arazi dejenerasyonu» ismi altında müstakil bir kürsüde de ders okutulmaktadır.

«Anadolu'da arazi dejenerasyonu» kürsüsünün mevcudiyeti topraklarımızın ne durumda olduğunu göstermesi bakımından dikkate şayandır. Arz ederim.

BAŞKAN — Tarım Bakanı söz istiyorlar mı?

TARIM BAKANI OSMAN TOSUN — Hayır....

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

Saat 17,30 da toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 17,10

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 17,30

BAŞKAN -- Başkanvekili İbrahim Senil

KÂTIPLER : Oktay Ekşi, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Oturumu açıyorum, yeter sayı hususunda tereddüt hâsıl olduğundan yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Efendim, yapılan yoklama ne-

ticisinde yeter sayı olmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yarın saat 10 da toplanılmak üzere Birleşim son veriyorum.

Kapanma saati : 17,45

B — YAZILI SORU VE CEVABI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Ahmet Demiray'ın, Ziraat Fakültesi öğrencilerinin derslere girmeyişlerinin sebebine dair sorusuna Tarım Bakanı Osman Tosun'un yazılı cevabı (7/31)*

T. C. Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Öz : Yazılı soru.

Ziraat Fakültesi öğrencilerinin, derslere girmeyeceklerini ilân ile, günlerden beri fakülteye devam etmedikleri görülmüştür.

Bu olayın gerçek sebeplerinin açıklanması ve durumun düzeltilmesi için ne gibi tedbirler düşünüldüğünün, Tarım Bakanı tarafından yazılı olarak, cevaplandırılmasına yüksek delâletlerini saygılarımla rica ederim.

T. C. Temsilciler Meclisi Üyesi
Ahmet Demiray

T. C.

Zi. İş. G. Müdürlüğü

18 Mayıs 1961

Tarım Bakanlığı

Umumi No. 01

Hususi No. 674

Hulâsa : Ziraat Fakültesi öğrencilerinin derslere girmeyişleri Hk.

T. C. Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

26 . 4 . 1961 tarih ve 517-60875 sayıya K :

Ziraat Fakültesi öğrencilerinin derslere girmeyişlerine dair Temsilciler Meclisi Üyesi Ahmet

Demiray tarafından yazılı olarak cevaplandırılması ricasiyle Yüksek Başkanlığınıza sorulmuş bulunan soruya cevabımız aşağıda özetlendirilmiştir.

3203 sayılı Tarım Bakanlığı vazife ve salâhiyet Kanunu 1937 yılında yürürlüğe girmiş olup kadrolar, unvan, maaş sistemi ve vaz'ettiği prensipler bakımından bugünkü ihtiyaçları tam olarak karşılamamaktadır.

Fakültede hakettikleri unvanla mütenasip yetki ve görevle çalışmalarının temini ve rasyonel bir çalışma sisteminin kurulabilmesi için gerekli bulunan kanunun yürürlüğe konması ve teşkilâtın reorganizasyonu bakımından birkaç ay önce başlanmış bulunan çalışmalar hızlandırılmak suretiyle iki kanun tasarısı hazırlanmış olup bunların en kısa bir zamanda kanunlaştırılmasına tevessül olunacaktır.

Keyfiyeti yüksek bilgilerine saygı ile arz ederim.

Tarım Bakanı
Prof. Dr. Osman Tosun